

«ΕΠΕΤΕΙΟΣ»

Είκοσι χρόνια πέρασαν που προσπαθώ με πείσμα να σε γνωρίσω, εσένα τον άνθρωπο, όχι τις πολλές εικόνες σου. Είκοσι χρόνια που ψάχνω, διαβάζω, ερευνώ, και σαν την κλέφτρα κίσσα συλλέγω ό,τι ρετάλι του χρόνου, του κουτσομπολιού ή της Ιστορίας βρεθεί στον δρόμο μου και το αποθηκεύω καρτερικά, μπας και μπορέσω μια μέρα να γράψω για σένα. Μήπως ήρθε επιτέλους ο καιρός; Πόσο πιο απλά θα ήταν τα πράγματα αν σε είχα γνωρίσει όσο ήσουν ζωντανός. Αλλά η σκιά σου ήταν πάντα πολύ μεγάλη κι εγώ έτρεχα μ' όλη μου τη δύναμη να σε αποφύγω για να μεγαλώσω. Η αγάπη λένε θέλει δυο ολόκληρους ανθρώπους. Τι κρίμα που δεν σε πρόλαβα, που δεν συμπέσαμε οι δυο μας στον ίδιο χρόνο. Πόσο πιο απλά θα ήταν αν σε είχα απέναντί μου τώρα να σε ρωτώ, αντί ν' ανατρέχω σε αρχεία και μνήμες και μυθοπλασίες. Ποιος είσαι; Πώς ζεις με τις αντιφάσεις; Πώς δεν ζαλίζεσαι απ' τις πολλές ζωές σου; Τι κρίβεις, εσύ ο άνθρωπος, κάτω απ' το κάθε ηρωικό σου βήμα; Θα μου απαντούσες άραγε; Θα τολμούσες; (...)

Ολόκληρο το Κεφάλαιο 3

«ΛΟΛΗΣ»

Ξύπνησε με το όνειρο πάλι ο Λόλης. Το ίδιο όνειρο που έβλεπε από μικρός. Ούτε ακριβώς επιβλήτης, σαν αυτούς του Μισέλ, ότι τον καταδιώκουν οι ληστές και τα πόδια του έχουν παραλύσει. Ούτε σαν της Μίκας, ότι πήγε γυμνή στο καφενείο του Κλειδωνά ν' ακούσει τον Ριγολέττο του Βέρδη. Αλλά ούτε σαν τ' άλλα όνειρα που βλέπουν πολλοί ότι πέφτεις-πέφτεις σ' ένα ατέλειωτο κενό, ή πετάς ψηλά σε ανοιχτούς ουρανούς και σηκώνεσαι απ' τον ύπνο ελευθερωμένος. Όχι. Ο Λόλης ξυπνούσε με μια περίεργη μυρωδιά στα ρουθούνια. Αυτό μόνο. Αδύνατον να πει παραπέρα τι όνειρο είχε δει, όταν τον ρωτούσε η Μίκα, σκιασμένη, και με το δίκιο της, αφού τον έβρισκε μπρούμυτα στο κρεβάτι, ακίνητο σαν πεθαμένο, μύτη χωμένη στο μαξιλάρι και μόνο με τα ρουθούνια του να ρουφάει, να ρουφάει... Τι άραγε; Αν ήξερε ο Λόλης, θα της έλεγε της αγαπημένης του αδερφής, που έξι ολόκληρα χρόνια τον περνούσε και την είχε καλύτερη κι από φίλη και σύμμαχο και δεύτερη μάνα (πρώτη βέβαια η μανούλα – καμιά σαν εκείνη!). Αλλά ούτε η μυρωδιά τού θύμιζε κάτι, να μπορεί έστω να την πει σαν λεμόνι ή σαν τριαντάφυλλο ή σαπισμένη πατάτα ή σαν τον μαντρότοιχο στο σχολειό όπου παράβγαιναν τ' αγόρια στη σκοποβολή με το κάτουρό τους. Όχι. Ούτε η μυρωδιά, ούτε οι εικόνες του ονείρου χωρούσαν σε λόγια – αν ήταν όνειρο και αν ήταν εικόνες οι σκοτεινές αυτές σκιές πίσω απ' τα βλέφαρά του. Μια αίσθηση μόνο, κάτι κλειστό και υγρό σαν ασφυξία, αλλά κι απέραντο μαζί, κάτι απίστευτα ελεύθερο και ξεσηκωτικό σαν.... σαν... Δεν ήξερε ο Λόλης.

Έμεινε ακίνητος στο κρεβάτι ανασαίνοντας τη μυρωδιά-φάντασμα που τον γυρόφερνε σαν φαγούρα χωρίς να μπορεί να την εντοπίσει. Το δωμάτιο ήταν σκοτεινό, δεν είχε χαράξει ακόμα. Έτσι γινόταν πάντα, πρώτη μέρα στο χτήμα. Είχε τόσα να κάνει, τόσα να δει, παλιούς φίλους, ήχους, χρώματα, ίσως και νέες αγάπες. Η Φροσούλα θα είχε ακούσει πως ήρθαν... Ο Μουραγιός ο επιστάτης θα τον περίμενε στο σπιτάκι του να τον κεράσει λουκούμι και δροσερό νερό. Θα του το σέρβιρε η κόρη του –η Φροσούλα δηλαδή–, τα

μάτια κολλημένα στον δίσκο, μάγουλα αναψοκοκκινισμένα, κι εκείνο το αγγελικό χαμόγελο, που ώρες ώρες νόμιζε πως το φυλούσε μόνο γι' αυτόν, κι ας κόντευε τα δεκατρία εκείνη, πιο κοντά στην ηλικία του Μισέλ παρά στη δική του.

Αλήθεια... πού ήταν ο Μισέλ; Ούτε κίνηση ούτε ανάσα απ' το διπλανό κρεβάτι. Ήταν άδειο το κρεβάτι! διαπίστωσε ο Λόλης ξαφνιασμένος. Πού να πήγε τέτοια ώρα ο αδερφός του; Οι δουλειές στο χτήμα ξεκινούσαν νωρίς βέβαια. Θέρος-τρύγος-πόλεμος, που έλεγε κι ο Μουραγιάς, συνοψίζοντας σε τρεις λέξεις τα όσα ο πατέρας τους πάλευε επί ώρες ή μέρες να τους μεταδώσει – και αποτύχαινε. Με τον Μισέλ τουλάχιστον, που ούτε ν' ακούσει δεν ήθελε για τέτοιες δουλειές πληκτικές: Τι τους πλήρωναν τόσους ξενοθεριστάδες κάθε χρόνο, διαμαρτυρόταν, αν ήταν να ιδροκοπάνε παρέα κι εκείνοι και να χάνουν τις καλοκαιρινές τους διακοπές; Ο Μισέλ ήταν λεβέντης. Είχε για όλα άποψη και την έλεγε θαρρετά. Ατρόμητος! Μακάρι κι ο Λόλης να μάθαινε μια μέρα να καβαλικεύει τ' άλογο σαν τον μεγάλο αδερφό, σαν τον άνεμο, σαν τον πατέρα... Είχαν πολλά κοινά οι δυο τους, ο πατέρας και ο πρωτότοκος γιος. Ίσως γι' αυτό «μαζί δεν κάνουν και χώρια δεν μπορούν» που έλεγε κι ο Μουραγιάς. Ή «βουνό με βουνό δε σμίγει» – ο Μουραγιάς πάλι. Και ήταν αλήθεια φοβερές οι μπόρες που ξεσπούσαν καμιά φορά ανάμεσα στα δύο βουνά, όλο και πιο συχνά τελευταία. Ο πατέρας να διατάζει κι ο Μισέλ να τον αγνοεί επιδεικτικά. Ο πατέρας να ωρύεται και ο Μισέλ τον χαβά του. Ο πατέρας κατακόκκινος ν' αρπάζει το καμιτσίκι και να βαράει χέρια, κεφάλι, πόδια, και ο Μισέλ να καγχάζει με το κεφάλι ψηλά. Ποιος ξέρει τι να σκαρφίστηκε πάλι για να δείξει το μπόι του στο αντίπαλο βουνό; Παλικάρι ο αδερφός του. Σίγουρα δεν σηκώθηκε τόσο πρωί για να βοηθήσει στα χωράφια.

Ακούστηκαν συνομιλίες από δίπλα. Το σούρσιμο μιας καρέκλας στο ξύλινο πάτωμα. Ένα παρατεταμένο «αααα!» και ο ήχος του φλιτζανιού ν' ακουμπιέται ξανά στο πορσελάνινο πιατάκι του. «Γεια στα χέρια σου, Ευθυμία!» Ο πατέρας έπινε κιόλας τον καφέ του. Η γνωστή ιεροτελεστία είχε μετατεθεί πιο νωρίς λόγω αλωνισμού. Αλωνισμός! Θυμήθηκε ξαφνικά ο Λόλης. Η πιο γλυκιά απ' όλες τις γιορτές του χωραφιού. Πετάχτηκε απ' το κρεβάτι κι έτρεξε να ντυθεί, ξεχασμένα τα όνειρα κι οι μυστηριώδεις μυρωδιές, ξεχασμένο και το μυστήριό του χαμένου αδερφού.

Όσπου να φορέσει το ναυτικό του κοστουμάκι, κληρονομιά κι αυτό απ' τον αδερφό του, ο καφές δίπλα είχε τελειώσει – μαζί και οι φιλοφρονήσεις. Οι γονείς του έπιαναν τώρα τον γνωστό πρωινό τους «καβγά»:

«Τι πράματα είναι αυτά!...» έλεγε ο κυρ Τάσος. «Σ' τα 'λεγα εγώ αλλά δεν μ' άκουγες...»

Τσιμουδιά η Ευθυμία.

«Φως φανάρι πως πάει να μας φάει τα τσιφλίκια, ο πονηρός, ο κρητίκαρος, ο πολιτικάντης. Τι μεταρρύθμιση και πράσινα άλογα;»

Ουδέν σχόλιο πάλι. Ο Τάσος της δεν είχε ανάγκη από αντίλογο για ν' αερίσει τις απόψεις του.

«Δεν βλέπει ο ανόητος πως με τις απαλλοτριώσεις θα μειωθεί η παραγωγή του σταριού; Θα πεινάσει ο κοσμάκης.»

«Έχει ο Θεός, Τάσο μου.»

«Είναι κι ο Πόλεμος, βλέπεις, που όλο λεν πως τελειώνει, αλλά μπα! Η χώρα μαλλιά κουβάρια, δίχασαν το Έθνος, οι αναίσχυντοι, καταρράκωσαν τα σύμβολα – τον ίδιο μας το

βασιλιά! Και δεν φτάνει που υπέστημεν τέτοιο κυνηγητό οι ορθοφρονούντες, θένε τώρα να μας κάνουν και τους καμπόσους.»

«Τς, τς, τς, τς...»

«Να μου το θυμάσαι, γυναίκα, τέτοια κατάντια δε-εν έχει ματαγίνει! Αν με ρώταγαν εμένα...»

«Εσύ ξεύρεις, Τάσο μου...» Άσ' τον να ξεθυμάνει, σκεφτόταν, τι δουλειά είχε εκείνη να μπλεχτεί; Μια γυναίκα οφείλει να έχει υπομονή.

«...π' ανάθεμά τους, τους προδότες, τους αμβλύνοες, τους άχρηστους που σιγοντάρουν αυτόν τον κοντοπίθαρο τον Κρητικό που θα μας καταστρέψει όλους!»

Ο Λόλης παρακολουθούσε απ' το άνοιγμα της πόρτας απορημένος, ανυπόμονος. Πώς μπορούσε η μάνα να κάθεται έτσι καρτερική με το μισοχαμόγελο στα χείλη και να σιωπά; Έτοιμος ήταν να πεταχτεί και να πει στον πατέρα να πάψει, να μη λέει βλακείες. Είχε ξεχάσει μήπως πως ο θείος Γιώργος, τώρα δα που μιλάνε, είναι εκλεγμένος βουλευτής στο πλευρό του «κοντοπίθαρου Κρητικού»; Πώς μιλούσε έτσι για τον ίδιο του τον αδερφό; Είχε ξεχάσει μήπως πως όλο το σόι της μανούλας, στα μέσα κι έξω της πολιτικής από χρόνια, ε, κάτι παραπάνω δεν θα ξέρουν κι αυτοί που είναι όλοι τους βενιζελικοί; Έτοιμος ήταν να ορμήξει λεβέντικα, σαν τον αδερφό του το Μισέλ, να υπερασπιστεί τον Βενιζέλο, που ήταν κι αυτός πολύ λεβέντης παρά το μικρό του μπόι, όλοι το έλεγαν, πως χάρη σ' εκείνον διπλασιάστηκε η Ελλάδα μετά τους βαλκανικούς πολέμους, το έλεγε και η μανούλα πως μόνο ο Βενιζέλος είχε την τόλμη και το μυαλό να επιμείνει να συμμαχήσει η Ελλάδα με Βούλγαρους και Σέρβους ενάντια στους Οθωμανούς, την ώρα που η επίσημη κυβέρνηση και ο Ίων Δραγούμης, μακεδονομάχοι ακόμα στην ψυχή, θέλανε συμμαχία με το Οθωμανικό κράτος, που κατέρρεε...

«Καλώς το πουλάκι μου!» στράφηκε η μανούλα σ' εκείνον με το ίδιο μισοχαμόγελο με το οποίο κατεύναζε κάθε λεβέντικη παραφορά. «Καλημέρισε, παιδί μου, τον πατέρα σου και έλα να σ' αγκαλιάσω».

Κατάλαβε ο Λόλης και υπάκουσε. Πάντα καταλάβαινε αυτά που του έλεγε η μανούλα με μια μόνο ματιά της: πως δεν είναι όλες οι μπόρες λεβεντιά, πως ό,τι βροντάει κι αστράφτει δεν είναι απαραίτητα πιο ισχυρό από μια ήσυχη και καρπερή βροχή. Λες και μιλούσαν μια γλώσσα δική τους, μάνα και γιος, χωρίς λόγια – γι' αυτό όμως και χωρίς γνώση του τι ακριβώς είχε μόλις καταλάβει, τι ακριβώς του είχε μόλις πει η μανούλα. Κάτι για σοφία και δύναμη, ναι – αλλιώςτική δύναμη όμως, πιο βαθιά και μυστική. Κάτι για θέληση και στόχο, κάτι το ακλόνητο στο βλέμμα και στην καρδιά, και κάτι για γενναιότητα, πως θέλει αρετή και τόλμη η αληθινή λεβεντιά, αυτή που δεν έχει θεατές ή οπαδούς.

Ένας αναπάντεχος θόρυβος διέκοψε ξαφνικά την οικογενειακή γαλήνη. Ένας τρελός καλπασμός, τόσο κοντά, μες στο σπίτι θαρρείς. Ένα χλιμίντρισμα ξέφρενο, μικρό ποδοβολητό κι ένα σύννεφο σκόνης υψώθηκε αργά απ' το ανοιχτό παράθυρο.

«Τι διάολο; Ο Πήγασος!» – ο κυρ Τάσος πετάχτηκε αγριεμένος.

Όλοι το ήξεραν πως κανείς, μα κανείς, δεν επιτρεπόταν να αγγίξει το άλογο του αφέντη, χωρίς τη ρητή άδειά του, πόσο μάλλον να το πάρει απ' τον στάβλο, πόσο μάλλον να το βαλικάψει. Ανήκουστο! Δεν το ανεχόταν ο κυρ Τάσος, μα ούτε και το καθαρόαιμο ζωντανό του, που τόσο δυνατό και φτεροπόδαρο όπως ήταν, το ίδιο κακότροπο μπορούσε

να γίνει, έτσι και του έλειπε η σιδερένια πυγμή του κένταυρου-αφεντικού του. Ποιος τόλμησε;...

Ποιος άλλος;...

Ο λεβέντης Μισέλ!

Ένα μικρό αγόρι κατακόκκινο και ιδρωμένο, ρούχα ανάστατα και σκονισμένα (διόλου απίθανο να 'χε φάει και κάνα δυο τούμπες), τα γόνατα σφιγμένα σαν τανάλιες γύρω απ' το περήφανο άτι, τα χέρια να γραπώνουν χαλινάρια, χαίτη, λαιμό... Ένας μικρός κένταυρος-θριαμβευτής σκάζοντας ολοφάνερα από καμάρι που κατόρθωνε, ακόμα και τώρα, να κρατηθεί πάνω στη σέλα – άθλος διόλου ευκαταφρόνητος μιας και ο Πήγασος είχε ορθωθεί στα δυο του ποδάρια, μάτια φλογισμένα, ρουθούνια ορθάνοιχτα και χτυπούσε με τα μπροστινά του πόδια τον αέρα, λες και χόρευε, ή πανηγύριζε, ή χαιρετούσε το αφεντικό του και όλη την οικογένεια που κοίταζε έκπληκτη απ' το ανοιχτό παράθυρο το αναπάντεχο θέαμα. Ωραίο θέαμα! Η Μίκα χειροκρότησε ενθουσιασμένη. Ο Λόλης σφύριξε κλέφτικα όπως του μάθαινε ο Μουραγιάς. Οι υπηρέτριες παράτησαν τις δουλειές τους κι έτρεξαν να θαυμάσουν τον νεαρό αφέντη. Μόνο η Ευθυμία, ασυγκίνητη θαρρείς απ' τα κατορθώματα του γιού της, κοιτούσε τον Τάσο της με αγωνία και του έσφιγγε απαλά το μπράτσο.

«Άα-σε μας, βρε Ευθυμία!»

Ο κυρ Τάσος τίναξε μακριά το χέρι της γυναίκας του και όρμησε στις σκάλες.

«Για έλα δω, πισπιρίγκο, λεβέντη μου, Μιχαλάκη...» είπε με φωνή μελίχια, τόσο πιο τρομακτική, όσο διαφορετικά ήταν τα μαντάτα που προμηνύονταν απ' το κατακόκκινο πρόσωπο και το παγερό του βλέμμα.

«Φέρτε μου την Κανέλα!» διέταξε, κι ένας εργάτης έτρεξε σαν σίφουνας να φέρει την καλόβολη φοράδα του Μισέλ.

«Τόσο σπουδαίος καβαλάρης που μου έγινες, ε;...»

Ο Μισέλ γλίστρησε στο έδαφος και παρέδωσε τον Πήγασο στον νόμιμο κάτοχό του με ύφος όσο γινόταν αδιάφορο και νωχελικό.

«Όχι, όχι, όχι» τον ξάφνιασε ο πατέρας. «Κράτησε τον Πήγασο. Εγώ θα πάρω την Κανέλα.»

Μια έκφραση ανέλπιστης προσδοκίας άστραψε στο πρόσωπο του Μισέλ.

«Για να δούμε λοιπόν, πισπιρίγκο...» συνέχισε ο πατέρας. «Ιδού η Κανέλα – ευχαριστώ, νεαρέ μου (στον εργάτη)–, ιδού και ο Πήγασος! Μέρα με τη νύχτα τα δυο ζωντανά. Ορθώς δυσανασχετούσες πως η φοράδα σου είναι αργή και κοιμισμένη και κάνει μόνο για τα γερόντια. Φέρ' την λοιπόν, θα την καβαλήσω εγώ, το γερόντιον...»

«Μα, πατέρα, δεν...»

«Όχι, όχι, όχι» τον διέκοψε πάλι εκείνος. «Τον Πήγασο απέδειξες πως μπορείς να τον κουμαντάρεις. Πάρε λοιπόν το καλό άλογο κι εγώ το κοιμισμένο.»

Άρπαξε απ' τον εργάτη την Κανέλα, έλυσε με γρήγορες, σχεδόν δαιμονισμένες κινήσεις τη σέλα της, την πέταξε στην άκρη, και μ' έναν ανάλαφρο σάλτο κάθισε στη γυμνή ράχη του ζώου, αγέρωχος και ευθυτενής:

«Χωρίς σέλα, πισπιρίγκο. Μέχρι τα κυπαρίσσια και πίσω – σε προκαλώ! Να δούμε πόσο βαστάνε τα κότσια σου, σκατό πράμα, που θες και να μ' αψηφάς».

Κοκαλωμένος παρακολουθούσε ο Λόλης τη σκηνή απ' το ανοιχτό παράθυρο. Άλλο δεν άντεχε την αγωνία, σχεδόν δεν τολμούσε να κοιτάξει. Μα ούτε και να ξεκολλήσει τα μάτια του μπορεί. Ωραίο θέαμα, ναι. Πιο πολύ όμως άγριο και αβάσταχτο και τρομακτικό.

Μαζί εκτινάχθηκαν τα δυο ζώα, το σκουρόχρωμο και το κανελί, μαζί οι ανάσες τους, οι τεντωμένοι λαιμοί, τα πόδια τους που μαζεύονται κάτω απ' τις κοιλιές τους και πάλι ανοίγονται, σχεδόν οριζόντια, απογειώνοντας άλογο κι αναβάτη για μια στιγμή στο κενό, και ξανά το μάζεμα των ποδιών, πιο αστραπιαίο το άγγιγμά τους στη γη, πιο φρενιασμένο το πέταγμά τους μπροστά, και έτσι κάλπαζαν, κάλπαζαν επί ώρα, σαν τον άνεμο, σαν τ' αγρίμια, σαν τους αρχαίους θεούς. Ώσπου τους τύλιξε μια φωτεινή θολούρα, που όλο και απομακρυνόταν, όλο και πλησίαζε τη λεπτή σκοτεινή γραμμή στην άκρη του κάμπου –τα κυπαρίσσια–, ώσπου πια δεν τους διέκρινες απ' το σπίτι, μόνο τη σκόνη τους που προχωρούσε αργά, και τότε μόνο θυμήθηκε ο Λόλης να πάρει ανάσα.

??

Για μια ανάσα, σκέφτομαι, τι ειρωνεία.

Κουράστηκες, πατέρα, απ' τις ανάσες που δεν πήρες στη διάρκεια της ζωής σου. Τα πνευμόνια σου σε πρόδωσαν από νωρίς. Μέσα κι έξω στα σανατόρια από δεκάξι χρονών... Να έγινε έτσι κάπως η αρχή; Με κάτι τέτοιες μικρές μικρές αβάσταχτες ιστοριούλες; Another brick in the wall, που λέει και το τραγούδι. Και πόσα bricks μέχρι να χτιστεί ο τοίχος; Πόσες ανάσες να ξέχασες να πάρεις, μέχρι εκείνη την τελευταία που σε έστειλε στον τάφο – πλήρης ημερών, όπως λένε, αλλά στεγνός από οξυγόνο.

Το σίγουρο είναι πως απ' τα χείλη σου ποτέ δεν άκουσα ποιος απ' τους δυο γύρισε νικητής εκείνη τη μέρα – ο λεβέντης Μισέλ ή ο κένταυρος-Τάσος; Και οι δυο ήταν υπέροχοι, το δίδαγμα της ιστοριούλας. Ο καλός αφηγητής αποχαιρετάει τους ήρωές του τη στιγμή της μεγάλης δόξας. «Και ζήσανε αυτοί καλά» τελειώνουν τα παραμύθια. Ποιος ο λόγος να ρίξεις φως στα παραπέρα; Ίσως να είχες από τότε το ένστικτο του καλού παραμυθιά. Ίσως να ψυλλιάστηκες με τα ρουθουνάκια σου, την ώρα που έπαιρνες επιτέλους ανάσα, πως κάποια πράγματα καλύτερα να μην μπαίνουν σε λόγια, ούτε στη σκέψη σου ακόμα, πως οι λέξεις δίνουν μορφή στ' αόρατα, δίνουν διάρκεια στις αναμνήσεις. Πως κάποια πράγματα πιο φρόνιμο είναι να μένουν μετέωρα στη φωτεινή θολούρα του καλοκαιριού.

Έτσι, συγγραφική αδεία, και με την αλήθεια της φαντασίας μόνο για οδηγό, ζωντανεύω το μετα-τέλος του παραμυθιού. Οι καιροί άλλωστε δεν σηκώνουν πια ήρωες και ημίθεους, μόνο θνητούς, και μόνο αυτούς που αντέχουν στο ανελέητο φως. Με το βάρος λοιπόν της γνώσης και την επίγνωση ότι ουδέν οίδα, κοιτάζω μέσα απ' τα μάτια του μικρού Λόλη, και βλέπω... – αχ, πώς ζορίζει τα ματάκια του ο καημένος, σαν κουμπότρυπες έχουν γίνει απ' την αγωνία του να δει... Τι, αλήθεια;

Βλέπω μακριά στο βάθος τη φωτεινή αύρα των καβαλάρηδων να πλησιάζει στα κυπαρίσσια, ενώνεται μαζί τους, καλύπτει για μια στιγμή τη σκοτεινή γραμμή στην άκρη του κάμπου, ύστερα πάλι χωρίζει. Ταξιδεύει αντίθετα τώρα το σύννεφο, γυρνάει σπίτι, όλο

και πιο κοντά, το φως διαλύεται, γίνεται σκόνη, και να μια σκοτεινή κουκκίδα μέσα απ' τη σκόνη, ύστερα άλλη μια – τα άλογα! Οι αναβάτες τα μαστιγώνουν μανιασμένοι, να τοι τώρα στην τελική ευθεία, μπροστά ο ένας, πιο πίσω ο άλλος, να το τέρμα. Να ο καλπασμός της νίκης....

Και της ήττας...

Βλέπω την έκφραση στο πρόσωπο του λεβέντη Μισέλ και στρέφω αλλού τα μάτια. Ντρέπομαι; Ή είναι ο ελάχιστος σεβασμός στη θύελλα που έχει ξεσπάσει μέσα του και απειλεί να φανερωθεί; Λύσσα, μίσος, σκοτάδι, απόγνωση, εξευτελισμός. Νευρικές συσπάσεις και ακούσιες γκριμάτσες μαρτυρούν την υπεράνθρωπη προσπάθεια του νεαρού να κυριαρχήσει πάνω στη θύελλα. Παρέα δεν αντέχεται στην ήττα. Δεν θέλει θεατές.

Βλέπω τον κένταυρο-Τάσο να κάθεται χαλαρός και περήφανος στη ράχη της Κανέλας, που για πρώτη φορά έχει μια σπίθα στα μάτια της και δεν μοιάζει πια ούτε τόσο καλόβολη ούτε τόσο γριά. Βλέπω την έκφραση θριάμβου στο πρόσωπο του νικητή, κάτι ετοιμάζεται να πει στον «πισπιρίγκο» του – το τελειωτικό χτύπημα, δίχως άλλο. Βλέπω την αγωνία της μάνας να προστατεύσει το σπλάχνο της, βλέπω την Ευθυμία που απλώνει το χέρι στον σύζυγο-Κρόνο και σιωπηλά τον εκλιπαρεί.

«Άα-σε μας, βρε Ευθυμία!»

Βλέπω την ορμή, τη βία του αρσενικού. Βλέπω τον πόνο του θηλυκού που ρουφάει στα βάθη της ό,τι της λείπει, και θυμάται –γι' άλλη μια φορά– πως διόλου πια δεν συγκινεί τον άντρα και αφέντη της.

Μα πιο καθαρά απ' όλους βλέπω τον μικρό Λόλη, που παρατηρεί και καταγράφει τα όσα βλέπω.

Στέκει ακίνητος με σφιγμένες τις γροθιές και μια παράξενη έκφραση στα μάτια. Πείσμα. Απορία. Όρκος. Οργή. Το βλέμμα του γυροφέρνει σαν σβούρα απ' τον αδερφό, στον πατέρα, στη μητέρα, στην αδερφή – πρόσωπα όλα αγαπημένα. Οικογένεια. Αγάπη. Τι παραπάνω απ' αυτό; Μα τότε.... Τι ανοησία οι αντιπαλότητες. Τι σπατάλη οι συγκρούσεις. Τι στενομουαλιά, με το παραμικρό να χάνεις τον κοινό ορίζοντα, την κοινή μοίρα που όλους μας ενώνει. Δεν το χωράει ο νους του Λόλη. Τα κύτταρά του επαναστατούν. Πώς γίνεται, μεγάλοι άνθρωποι, ασυγκρίτως πιο γνωστικοί, πιο σοφοί, πιο λεβέντες από τον μικρό-ανώριμο-δεκάχρονο εαυτό του – και όμως... Νιώθει πολύ μόνος, πολύ μικρός ξαφνικά, μια κουκκίδα στο άπειρο. Σφίγγει και δόντια τώρα, πιγούνι, μάτια, πνευμόνια. Νιώθει να τον τυλίγει πάλι η μυρωδιά του ονείρου. Περίεργη μυρωδιά, κάτι κλειστό και υγρό, σαν ασφυξία. Αλλά κι απέραντο μαζί, κάτι απίστευτα ελεύθερο και ξεσηκωτικό σαν.... σαν... Δεν ξέρει ο Λόλης. Ξέρει μόνο πως πρέπει! Πως θα... Πως εκείνος μόνο... Θα τους φέρει κοντά, θα βρει τον τρόπο... Πως τι ανοησία να... Θα τους εξηγήσει... Τι πλάνη η στενή θέα του καθένα... Θα κτίσει γέφυρες... Θα γεφυρώσει τις όχθες... Πως πάνω απ' όλα... Θα!...